

NARNIA GÜNLÜKLERİ “ASLAN, CADİ VE DOLAP” SİNEMA FİLMİNİN MİTİK ARKETİPLERİ VE ANLATISAL ÇÖZÜMLEME YÖNTEMİYLE İNCELENMESİ

Deniz CEYLAN

İstanbul Kültür Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi, İletişim Tasarımı Bölümü

ABSTRACT

Mythology reflects the common and deep memories of nations by transforming the language and cultural codes accumulated since the beginning of mankind into an invaluable collection. Written by C.S. Lewis and half a century later, brought to the cinema screen with rich visual effects, The chronicles of Narnia: the lion, the witch and the wardrobe is the first of a series of fantastic novels that bring to day mythology. Since its birth, cinema has made use of literary narratives, and with the development of technology, the visual representation of fantastic productions has taken on a remarkable state. In this context, elements pertaining to Turkish language and culture in The chronicles of Narnia: the lion, the witch and the wardrobe will be examined and the film's characters, time and space will be evaluated.

Key words: Narnia Günlükleri, Mitoloji, Sinema, Anlatısal Çözümleme

GİRİŞ

Primitif örneklerinden itibaren sanat; en küçük işitsel, görsel ve anlatısal öğelerde dil, kültür ve coğrafyalar üstü duyarlılıkları bir araya getirme eylemidir. Mağara duvarlarındaki ilkel çizim örneklerinden modern resimlere, şaman ayinlerindeki ezgilerden senfoni ve konçertolara, yazının kaydettiği ilk uyaklı sözlerden çağdaş şiir antolojilerine dek insanlığın verdiği sanatsal ürünler kuşatıcılığı ve zaman içerisinde ulaştığı hedef kitlenin büyüklüğü ile değer kazanır. Sanatçı, farkında olmadığı ve adını koyamadığı estetik kodlarla bir bilinç oluşturur. Bu bilinç sanat eyleminin zamanlar ötesi idealine ulaşmak için eldeki tüm ortak değerlerin sanata malzeme kılınması sonucunu doğurur. Dolayısıyla “sanat için” yeryüzündeki tüm varlığa mahkûm ve bağımlı olan sanatçı; yine “sanat için” yeryüzündeki tüm varlıktan bağımsız ve özgürdür. İnsanlığın ortak, uzak ve derin hafızasını yansıtan mitoloji bu açıdan paha biçilmez bir esin kaynağıdır. Taberî, Firdevsî, Heredot ve benzeri büyük isimlerin, mitolojiyle tarihi kaynaştırarak oluşturduğu metinler bugün, düne dair başlıca yapıtlar olarak kabul görmektedir. Asırlar boyu felsefenin gölgesinde olgunlaştırılmış sanat anlayışının çocukları olarak J. R. R. Tolkien, C.S.Lewis ve Umberto Eco gibi yeni kalemlerin metinleri de dün üzerinden yarını kurmaya aday yapıtlar olarak değer bulmaktadır.

Yazıldığı tarihten yarım asrı aşkın bir süre sonra beyaz perdeye aktarılan Narnia Günlükleri, aslında mitolojinin bugüne uyarlandığı bir fantastik roman serisidir. İrlandalı yazar C.S.Lewis tarafından 1950’lerde çocuklar için yazılan seri; 41 dile çevrilmiş ve dünya edebiyatında çocuk klasikleri arasındaki yerini almıştır. Yapıtın içeriğinde çokça Yunan ve Roma mitolojisine ait arketiplerle karşılaştığımız gibi klasik İngiliz ve İrlanda peri masallarından da yararlanıldığı görülmektedir. Anlatı yapısında Hıristiyanlığa ait motifler ağır basmakla birlikte farklı dinî unsurları da muhtevasında barındırmaktadır. Alegorik yaklaşımlar ve fantastik unsurlar eserin başarısını pekiştirmiş ve eser radyo, televizyon, tiyatro ve özellikle sinema alanlarında da hayat bulmuştur. Bununla birlikte eserde Türk kültürü ve Türk dili ile ilgili unsurlar da dikkati çekmektedir.

Tüm bu özellikleri ve anlatısal-görüntüsel düzeydeki zengin içeriğiyle Narnia Günlükleri ve çeşitli uyarlamaları incelenmeye değer bulunmuştur. Bu çalışmada 7 kitaplık Narnia Günlükleri serisinin basılış sırasına göre ilk, içerik sırasına göre ikinci eseri olan “Aslan, Cadı ve Dolap” sinema uyarlamasının, Türk kültür ve mitolojisinden de izler taşıyan öğelerine dikkat çekilecek ve anlatısal çözümleme yöntemiyle incelenmeye çalışılacaktır.

SANAT MİTOLOJİ İLİŞKİSİ VE NARNİA GÜNLÜKLERİ

Anlatı; roman, hikâye, masal vb. edebî türlerde bir olay dizisini anlatma biçimi, hikâyeleme, hikâye etme, tahkiyedir.¹ İnsanlık tarihiyle başlayan “anlatı” tüm zamanlarda ve tüm toplumlarda var olmuştur. Fakat her anlatı edebî değer taşımaz. Fabl, masal, şiir, hikâye, roman, oyun, senaryo edebî anlatı türleri arasında sayılabilir.

Sinema sanatı vücut bulduğu zamanlardan itibaren edebî anlatılardan beslenmiştir. En genç sanat dalı olan sinema ve en yaşlı anlatı vadisi olan edebiyat (özellikle roman) arasında zaman içinde bu beslenme etkileşime dönüşmüş; sinemanın edebiyattan aldığı senaryo, bakış açısı, tasvir ve kurgu unsurları dışında edebiyat da zenginleşen sinema tekniklerinde alenen yararlanmaya başlamıştır.

Edebî anlatılarda kelimeler aracılığıyla ortaya konulan olay (vaka), sinemada beyaz perdede/ekranda hayat bulmaktadır. Böylelikle aynı noktadan hareketle anlatının olay ve iletişim aracının düzenlenmesiyle farklı türlerde eserler meydana gelmektedir. “Anlatmada vaka nakledilir, göstermede ise okuyucunun gözleri önünde tecessüm ettirilir: Tasvirde de mekân ve şahıslarla ilgili hususiyetleri dikkatlere sunmada yararlanır. Bu üç unsurun tamamında olduğu gibi, bir bölümünde veya kısmında terkip haline getirilmesi “bakış açısı”yla ilgilidir.”² Sinemanın edebî anlatılardan yararlanması noktasında anlatmaya bağlı edebî metinlerin olay örgüsü sunumunda kullanılan anlatma ve gösterme yöntemleriyle tasvir (betimleme) şüphesiz etkilidir.

“Edebiyat kuramını rasyonalist bir disiplin olarak alırsak, dilbilimcinin dil hakkında sorduğuna benzer biçimde sorabiliriz: Bir anlatının gerekli bileşenleri (ve sadece gerekli olanlar) nelerdir?” sorusuyla anlatı kuramının öğelerini belirlemek için bir giriş yapıyor Seymour Chatman, Öykü ve Söylem adlı kitabında. “Yapısalcı kuram her anlatının iki bölümü olduğunu ileri sürer: bir öykü; içerik ya da olaylar zinciri (eylemler, olan bitenler), bunlarla birlikte varlıklar diyebileceğimiz(karakterler, zaman ve uzam öğeleri) ve bir söylem, yani ifade; içeriğin aktarılma yolu. Basit deyimle öykü bir anlatının ‘ne’sidir, söylem ise ‘nasıl’ı.”³

Kurgusal dünya hem sinemayı hem de edebiyatı kapsayan kocaman bir halka gibidir. Kurgu, kurmaca; gerçeklik algısını başka boyutlara taşımakla birlikte her okumada yeniden dirilerek farklı yorumlarla çoğalabilir özelliktedir. “Kurgusal dünya, dış dünyanın bir düşünce sistemi etrafında sanatçı tarafından yorumlanması sonucu netice bulur.”⁴

Sanatsal üretimin endüstrileşmesi ve sanatsal tüketimin küreselleşmesi bağlamında mitolojik arketipler tüm Dünya dilleri ve toplumları için önemli bir kaynaktır. Sanat değeri yüksek ve geniş kitlelere hitap edebilen fantastik yapıtların, insanlığın ortak paydası olan farklı mitolojilerden yararlanması, başarısının artmasında önemli rol oynamaktadır. “Edebiyat ve sinema yapıtları kurgusal bir dünya yaratarak okuyucu ve izleyiciyi bu dünyanın içine çekerler. Edebiyat yapıtları, okuma edimi yoluyla zihinde imgesel bir canlandırma oluştururken, sinema görsel ve işitsel algılarla yaratılmış bir dünyaya katılımı sağlar. Sinema ve edebiyat yapıtları, çok farklı yapıları olmasına karşın, kurgusal nitelikleri ve içerdikleri anlatı teknikleri açısından paralellikler sergilerler.”⁵ Edebiyatın düşmanı olan gerçeklik, sinemanın en yakın dostuyken sözcüklerin asırlar boyu yol arkadaşlığını yapan mitoloji, beyaz perde için en çetin sınav vadisidir. Gerek maddi gerek görsel anlamda mitik unsurların sinemaya uyarlanması işi güçleştirirken öte yandan yazınsal tarafta mitolojik öğeler ve sözcüklerin gücü okuyucunun hayal gücünden kuvvet alır. Bu sebeptendir ki roman unsurları okuyucusunun uçsuz bucaksız hayal dünyasında istediği rahatlıkta gezintiye çıkarken sinemaya bakıldığında izleyici ister istemez bir yönetmenin sınırladığı hayal dünyasına mahkûm olacaktır. Önce romanı okunup sonra filmi izlenen eserlerin filmlerinin beğenilmemesi de bundandır.

¹ <http://tdkterim.gov.tr/bts/>

² Aktaş, Şerif, Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş, Akçağ Yayınevi, 5. Baskı, 2000, Ankara, sy 12

³ Chatman, Seymour, Öykü ve Söylem-Filmde ve Kurmacada Anlatı Yapısı, De Ki Basım Yayın, Ankara, sy 17

⁴ Aktaş, Şerif (2000)Sy 15’ten sadeleştirilmiştir.

⁵ Tutumlu, Reyhan, Anlatı Bilimi Açısından Roman-Sinema Etkileşimi ve Bir Uygulama: Anayurt Oteli, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, 2002, Ankara, Bilkent Üniversitesi.

Berna Moran fantastiğin; gerçekliğin mekân, zaman, karakter kavramlarını, canlı cansız ayrımını tanımayan ve bildik dünyamızın ötesinde alternatif bir dünyayı işin içine katan anlatıların tümüne verilen bir ad olduğundan bahseder.⁶ Fantastik anlatılar okuyucusunu/dinleyicisini cezp etmek için de mitolojiyle desteklenir.

Mitolojik Unsurlar

- Pek çok Dünya mitolojisinde olduğu gibi Türk mitolojisinde de “yolculuk ve geçit” söz konusudur. Dolap ve Narnia Ülkesi bu duruma örnektir.
- Kurt bizim mitolojimizde ana unsurlardan biridir. Türk halk kültüründe kurt ile ilgili yüzlerce inanış, uygulama ve efsane vardır.⁷
- Keçi-İnsan(Pan): Yunan mitolojisinde kırmızı, satirlerin ve çobanların tanrısıdır. Bu tanım, Pan’ı doğa ile doğrudan ilişkili kıldığı için pastoral bir nitelik arz etse de Pan’ın bütün mitoslarda yarı keçi yarı insan suretinde tasvir edilmesi onu korkutucu bir figür haline getirmiştir. Öyle ki Pan, kırlarda aniden insanların karşısına çıkıp görüntüsüyle insanları korkuttuğu için panik sözcüğüne de ilham kaynağı olmuştur. Pan, çoban tanrısı olduğu için ürkütücü görüntüsü ile zıtlık arz edecek şekilde kaynaklarda çoğunlukla kırlarda dolaşan flüt çalan, sevimli bir figür olarak betimlenir. Ancak Pan, birçok kaynakta çığlık atarak düşmanlarını kaçırmaya, panik ettirmeye yeteneğine sahip olarak tanımlanmıştır.⁸ Bay Tumnus buna örnektir.
- At, keçi, aslan, ayı gibi dünya mitolojilerinin ortak unsurlarından olan hayvanlar da Narnia günlüklerinde kullanılmıştır.

Türk Dili ve Kültürüne Ait Unsurlar

- Eserde aslanın adı, Aslan; Beyaz Kraliçe’nin adı, Jadis (Türkçe cadı kelimesinden) ve tash (taş) anlamlarıyla karşımıza çıkar.⁹
- Edmund Beyaz Cadı ile karşılaştığında ondan “Türk Lokumu” ister.
- Bay Tumnus, Lucy’yi evine davet ettiğinde evindeki şöminede Şamanizm’den aşına olduğumuz “ateşte cinler” görünümüne tanıklık ederiz.
- Taş masanın, İslam kültüründe arınma ve arı biçimde ebedî hayata kavuşmanın sembolü olarak kabul edilen musalla taşına nitel ve işlevsel benzerliği de dikkatlerden kaçmamaktadır.

NARNIA GÜNLÜKLERİ’NİN ANLATISAL İNCELENMESİ

Anlatısal boyutta olay; kişi, zaman, uzam unsurlarından her birinin aynı derecede buldukları katkıyla oluşan bir bütündür. “Vakanın ne olup olmadığını belirlemek istediğimizde, bu kelimenin ifade ettiği kavram dışına çıkmak zorundayız. Her hâl ü kârda vakanın zuhuru şahıs kadrosuna, mekâna ve zamana ihtiyaç gösterir. Bu üç unsuru birbirinden ayrı düşünmek de mümkün değildir. Şahıs kadrosu ifadesi, mekân ve zaman fikrini beraberinde taşır.”¹⁰ Dolayısıyla anlatısal çözümlemeler kurmaca yapının daha iyi okunmasına olanak sağlar.

C.S. Lewis’in 1950 yılında yazdığı ve Narnia Günlükleri adını verdiği yedi kitaplık serinin ilk kitabından uyarlanan Aslan, Cadı ve Dolap, yaşlı bir profesörün evinde saklambaç oynarken tesadüfen keşfettikleri bir gardırobun içinden yepyeni dünyalara açılan dört çocuğun macerasını anlatıyor...

⁶ Moran, Berna, Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış, İletişim Yayınevi, 1. Baskı, 1994, İstanbul, sy 60

⁷ Çobanoğlu, Özkul, Türk Edebiyatının Mitolojik Kaynakları, Anadolu Üniversitesi Yayını, 2. Baskı, 2013, Ankara, sy 111

⁸ http://tr.wikipedia.org/wiki/Pan_%28mitoloji%29 (29 Mayıs 2013)

⁹ <http://en.wikipedia.org/wiki/Portal:Narnia> (29 Mayıs 2013)

¹⁰ Aktaş, Şerif (2000) Sy 46

Filmde, dolabın öbür tarafındaki kapıyı açan Pevensie kardeşler, o andan itibaren Nazi bombalarının düştüğü İkinci Dünya Savaşı İngiltere'sinin kâbus gibi ortamından çıkıp Narnia adıyla bilinen paralel evrene geçiş yaparlar. Konuşan hayvanları ve mitolojik yaratıklarıyla peri masallarındakine benzer büyüleyici bir dünyaya giriş yapmışlardır. Ancak Narnia ülkesi çılgın büyücü Beyaz Cadı Jadis'in uyguladığı buzlu iksirin etkisi altındadır ve hiç bitmeyen bir kış yaşamaya mahkum edilmiştir. Pevensie kardeşler, Beyaz Cadı'ya karşı görkemli bir mücadeleye girişirler. Bu konuda en büyük desteği ise, Narnia'nın mistik ve bilge kişilikli Aslan'ından alacaklardır.

KARAKTERLER

Lucy Pevensie

Lucy, Pevensie kardeşlerin en küçüğüdür. Filmde onu merkez karakter olarak görürüz. Çok sevimli bir kız çocuğu olan Lucy, aynı zamanda oldukça zeki ve duygusal bir çocuktur. Kızıla çalan kahverengi küt kesimli saçları, hafif aralık dişleri, mavi, hayata merak ve zekâ pırıltılarıyla bakan gözleri ve gözlerinin rengi kadar güzel bir kalbi vardır. Merhametli yüreği ve sıcacık gülüşü sevimliliğine sevimlilik katar.

Profösör Kirke'in evindeki dolabın Narnia ülkesine açıldığını keşfeden ilk çocuktur. Kardeşlerini bu geçide inandırması gerekmektedir. Narnia ülkesine en çok inanan Lucy'dir. Lucy'nin hayvanlar ve diğer yaratıklarla da arası çok iyidir. Yarı keçi yarı insan olan Bay Tumnus ile tanışır. Lucy, Bay Tumnus ile onun evine çay içmeye gider ve onun çaldığı kavalın büyü ile uyuya kalır. Uyandığında ise Bay Tumnus'u ağlarken bulur, çünkü Bay Tumnus onu oraya Narnia'nın en zalimi olan Beyaz Cadı'ya teslim etmek için getirir. Ama Bay Tumnus onu cadıya veremeyeceğini fark eder ve böylece Lucy'yi gerçek dünyaya dönebileceği yere gizlice götürür. Lucy gerçek dünyaya döndüğünde Narnia'da saatler geçirmiş olsa da fark eder ki kendi dünyasında zaman hiç geçmemiştir. Kardeşleri bu hikâyeye inanmazlar; ta ki kendileri gidip Narnia'yı görene kadar. Lucy, Mr. Beaver'a Aslan isminden bahsettiğinde 'tatil günlerinin başladığı güne uyanmak' gibi hisseder. Daha sonra çocuklar Noel Baba ile tanışırlar ki bu kişi Lucy'ye bir hançer ve bir iyileştirici iksir verir.

Lucy ve Susan, Aslan'ı taş masaya kadar izlerler ve burada cadının Aslan'ı aşağılayıp öldürmesine tanık olurlar. Sabahında taş masanın çatladığını ve Aslan'ın tekrar dirildiğini görürler. Oradan Beyaz Cadı'nın kalesine gidip taşa dönüşmüş Narnialıları bularak Aslan'ın onları eski hallerine getirmesini sağlarlar. Beruna savaşımdan sonra Lucy iksiri kullanarak kardeşi Edmun'du ve daha birçok Narnialıları iyileştirir. Bundan sonra ise Cesur Kraliçe Lucy olarak bilinir. Tüm Pevensie kardeşler arasında Aslan'a en yakın olan da Lucy'dir. Cesur ve yardımsever duruşu kardeşleri içinde ayırt edici bir özelliktir.¹¹

Edmund Pevensie

Edmund, *Aslan, Cadı ve Dolap*'ta hikâye boyunca en çok geliştirilen ana karakterdir. Edmund, sempatik bir insan olarak hayatına başlayan bu kitapta daha sonra kötüye döner ve yeni bir okula gider, sonra alçakça hareket etmeye başlar. Ancak Edmund, babası savaşta hizmet etmek zorunda olduğu ve sonuç olarak evden gittiği konusunda üzgündür. O zamanlar savaş zamanı olduğu için Edmund'un annesi; Edmund'u, Edmund'un ablasını, ağabeyini ve kız kardeşini güvende olacakları Profesör'ün evine gönderir. Edmund'un kız kardeşi yeni gittikleri yerdeki bir odada duran dolabın içinde bir yerden Narnia adında bir yere gidilebildiğini söyler ve günler boyunca Narnia'yı anlatır. Bir gece Edmund, kız kardeşi Lucy'i takip ederek Narnia'ya açılan dolabı bulduktan sonra Lucy'nin daha önce gittiği bu yerin gerçek olduğunu ne kadar gözleriyle de görse ablası ve ağabeyine Narnia'nın sadece kardeşinin hayali olduğunu, öyle bir yer olmadığını ima ederek Lucy hakkında acımasız ve alaycı yorumlar yapar.

Edmund, Narnia'ya gittiği zaman Narnia'yı hâkimiyeti altına alan ve kendisini Narnia Kraliçesi olarak tanıtan Beyaz Cadı ile tanışır. Beyaz Cadı ilk önce Edmund'a yakın davranır, ona çok sevdiği Türk

¹¹ http://wiki.narniaweb.com/index.php/Lucy_Pevensie (25 Mayıs 2013)

lokumundan verir ve bu Türk lokumunun büyülu etkisiyle Edmund daha çok lokum ister; fakat cadının bir şartı vardır. Beyaz Cadı Edmund'un kardeşlerini de Narnia'ya getirmesini ister, sadece onlarla da tanışmak istediğini belirtir ama asıl amacının onları öldürmek olduğunu fark ettirmez. Büyülu Türk lokumunun etkisinde kalan Edmund, Beyaz Cadı'ya karşı gelemmez ve teklifini kabul eder. Eve döndükten sonra Lucy'nin hikâyesinin gerçek olduğunu kabul etmek istemez, hala Narnia'nın sadece Lucy'nin kafasında bir kurmaca olduğunu ileri sürer. Fakat bir gün Pevensie ailesinin dört çocuğu da dolaptan Narnia'ya çıkarlar ve daha önce Narnia'nın gerçek olduğuna inanmayan Lucy ve Edmund'un ağabeyi Peter ve ablası Susan gerçekleri gözleriyle gördüklerinde çok şaşırırlar. Daha sonra Lucy, Susan ve Peter iki kunduz tarafından Beyaz Cadı'dan korunmaları için onları evlerine götürürler, fakat bu sırada Edmund soğuk ve karlı havada üşüyerek Beyaz Cadı'nın sarayının yolunu tutar.

Edmund, Beyaz Cadı'nın onu Narnia Prensi yapacağını düşünür, bu yüzden onun yanına gider. Saraya ulaştığı zaman Beyaz Cadı kardeşlerinin nerde olduğunu sorar, onları getirmediğini öğrenince çok sinirlenir; Edmund'a ne Türk lokumu verir, ne de onu Narnia Prensi yapar, sadece onu bir yere kapatır. Edmund böylece Beyaz Cadı'nın aslında kim olduğunu öğrenir. Gerçekte Narnia'nın asıl Kralı olan Aslan uzun yıllar boyunca Narnia'da olmamıştır. Bu fırsattan yararlanan Beyaz Cadı tüm Narnia'ya buzul çağını yaşatmış ve ağır kurallar koymuştur, oysa Aslan'ın yönettiği Narnia çok daha başkadır.

Aslan, Narnia'ya geri döner ve dört Pevensie kardeşinin Narnia'yı kurtarabileceğini düşünür, onları savaşa davet eder. Aslan, Edmund'un kurtulması için kendi canını feda eder ama Narnia'nın özel bir gücüyle Aslan hayata tekrar geri döner. Beyaz Cadı ve ordusu ile Narnia severler ve Pevensie kardeşlerin yaptığı savaş sonucu Narnia, Beyaz Cadı'nın etkisinden kurtulur ve eski günlerine geri döner. Peter, Narnia Kralı; Susan, Narnia Kraliçesi; Edmund, Narnia Prensi ve Lucy, Narnia Prensesi olarak seçilir. Narnia'daki işini tamamladıklarını düşünen Edmund ve kardeşleri Narnia'ya göre 15 yıl sonra geldikleri dolabın bulunduğu odaya dolap yardımıyla geri dönerler, fakat özel bir güçle geri döndüklerinde kendilerini gittikleri zamanda (çocukluk dönemlerinde) bulurlar.¹²

Susan Pevensie

Susan 2. Dünya Savaşı'ndaki hava baskınları nedeniyle Profesör Kirke'ün evine gönderilen Pevensie kardeşler arasında 2. kardeştir. Kızların büyüğü yani Edmund ve Lucy'nin ablasıdır. Diğer iki erkek kardeşi gibi Susan da Lucy'nin içinde gizli bir geçit olan dolabı bulduğuna dair hikâyesine inanmaz.

Susan ve Peter Lucy'ye kötü bir şey olup olmadığı konusunda endişelendikleri için Profesör Kirke'den yardım isterler. Lucy'nin doğru söylediğine dair Profesör'den aldıkları bilgi onları şaşırtır ama baştaki güvensizliklerine rağmen, Susan bayan Macready'den kaçmak için o gardiroba tırmanır.

Beaver'in evinde, Susan, Aslan ismini ilk defa duyduğunda çok güzel bir kokunun geçtiğini düşünür. Aslan'ı bulduktan sonra tüm yaşadıklarının ardından taş masaya olan gezide Noel Baba ile tanışır ve bu kişi Susan'a bir yay, bir ok kılıfı ve sihirli boynuz verir. O gece Lucy ve Susan, Aslan'ı taş masaya kadar izleyip öldüğüne ve sabahında taş masanın çatladığını ve Aslan'ın dirildiğine tanık olurlar. O hükümdarlıkta Susan, Nezaketler Kraliçesi Susan olarak bilinir.¹³

Peter Pevensie

Peter kardeşlerin en büyüğüdür. Kardeşlerin hikâyesi Peter'in onlara "Bu eski evi araştıralım." demesiyle başlar. Lucy'nin başka bir dünyaya geçiş sağlayan dolabı bulma hikâyesine diğerleri gibi o da inanmaz. Narnia'ya geçtiklerinde Lucy'e inanmadığı için ondan özür diler.

Narnia'yı biraz gezdikten sonra oranın zalim cadı ile yönetilen tehlikeli bir yer olduğunu anlar. Edmund'u kandırıp onu kaçıran cadıdan almak için olaylara karışırlar. En büyükleri Peter olduğu için liderliği ona verirler, bu daha sonra ona cadı ile karşılaşmasında verilen ordunun da başına geçme hakkı verir. Rhindon'u ve kırmızı kalkanı Noel Baba'dan aldıktan sonra bunları ilk olarak cadının

¹² http://tr.wikipedia.org/wiki/Edmund_Pevensie (20 Mayıs 2013)

¹³ http://wiki.narniaweb.com/index.php/Susan_Pevensie (26 Mayıs 2013)

ajanlarına yani kurt Maugrim'a karşı kullanır. Peter korkusunu yener ve cesurca savaşır kurdu öldürür. Bunun üzerine Aslan ona "kurt öldüren Sir-Peter" ismini verir ve ona kılıcını her zaman temizlemesi gerektiğini söyler. Beruna savaşında Peter Narnialılara cadının güçlerine karşı liderlik eder ve cadı ile kendisi savaşır. Savaş bittiğinde Muhteşem Kral Peter olarak anılır.¹⁴

Aslan

Aslan, Narnia'nın bilge karakteridir. Pevensie kardeşler de ilk olarak Aslan'ın adını duyduklarında heyecan, onur ve mutluluk hissederler. Eski bir Narnia kehanetine göre:

*"Yanlışlar doğru olacak aslan görüldüğünde
Bütün acılar son bulacak o kükrediğinde
Kış ölümle tanışacak o dişlerini gösterdiğinde
Tekrar bahara kavuşacağız o yelesini salladığında."*

Aslan Peter'i kurt Maugrim'i öldürdükten sonra şövalye yapar. Aslan Edmund'u kurtarmak için canını feda edeceğini cadıya söyler ve böylece cadı Aslan'ı Lucy ve Susan'ın gözleri önünde taş masada öldürür. Cadı ve ordusu gittikten sonra kızlar Aslan'ın bedeni üzerinde ağlar. Gün doğumu ile taş masa çatlar ve aslan dirilir. Kızlar, Aslan'ın sırtında cadının evine giderler. Burada Aslan nefesiyle herkesi hayata döndürür. Ardından onları Beruna'ya götürür; burada cadının ordusu ile karşılaşılır. Tüm Narnia'yı sallayan bir kükremler ile aslan cadının üzerine atlar ve onu öldürür. Savaşın ardından Edmund'u kahramanlığından dolayı şövalye yapar. Günler sonra Aslan, kardeşleri taçlandırıp onları kral ve kraliçe ilan eder. Kutlamanın ortasında yok olur ve yıllarca ortaya çıkmaz.¹⁵

Bay Tumnus

Bay Tumnus soğuk kış gecesinde ışığın altına gelir ve gördüğüne çok şaşırır. Bu bir küçük "Havva kızı"dır. Bir kaç soru sorduktan sonra isminin Lucy olduğunu öğrenir. Bay Tumnus da cadı böyle emrettiği için onu evine çay içmeye davet eder. Böylece onu uyutup cadıya teslim edebilecektir. Ama Lucy'yi anladıkça Bay Tumnus bunu yapamayacağını fark eder. Böylece onu gizli yollardan götürerek geldiği geçide geri getirir. Bu şekilde Lucy geldiği yerden geriye, dünyaya dönebilecektir. Lucy Narnia'ya 2. kez geldiğinde Bay Tumnus'un onun cadı ile ilişkisi hakkında hiçbir şey bilmediğini sanmaktadır. Fakat Lucy bunları Edmund'dan öğrenir. Cadı, kurt Maugrim tarafından yönetilen gizli ekibi, Bay Tumnus'u tutuklamak ve evini yok etmek için gönderir ve Bay Tumnus'u evine getirip onu taş çevirir. Aslan onu bulup hayata döndüren kadar da öyle kalır.¹⁶

Beyaz Cadı (Jides)

Cadı, Narnia'ya doğru giderken âdemoğlu olan Edmund'u görür ve kehanetlerden korkarak ona sihirli lokumu verir ve kardeşlerini kendisine getirmesi için onu ikna eder. Edmund'dan kardeşlerin Bay Tumnus ile olan ilişkisini öğrenir ve Tumnus'u tutuklatmak için kurda emir verir. Yakalandığında ise onu taş çevirir. Edmund cadıya "Aslan hareket halinde" haberi ile döndüğünde cadı taş masaya doğru kızak sürer. Bu sırada da geriye kalan üç kardeşi orada öldüreceğini umar. Ama Aslan bu sırada yüzyıllık kışı bitirmiştir ve böylece cadı eskisi kadar hızlı bir şekilde seyahat edemez. Cadı, Narnialılar Edmund'u kurtarmaya geldiğinde onu öldürme kararı alır. Cadı kendini bir cüceye dönüştürür ve kaçar. Edmund o gece kaçmış olsa da cadı Narnialıların kamplarına gelir ve Edmund'un derin büyüye kapılmış olduğunu iddia eder. Özel görüşmede Aslan, Edmund'un hayatı ile kendi hayatını değiştirmeyi önerir. Cadı bunu kabul eder ve Aslan'ı taş masada öldürür. Aslan öldükten sonra cadı hiç zaman kaybetmeden Narnia'nın ordusuna saldırır. Savaş süresince cadı asasını kullanarak Narnialıları taş dönüştürür. Cadı Aslan'ı görünce afallar. Aslan Narnia'yı sallayan bir kükremler ile cadının üzerine atlar ve onu öldürür.¹⁷

¹⁴ http://wiki.narniaweb.com/index.php/Peter_Pevensie (26 Mayıs 2013)

¹⁵ <http://wiki.narniaweb.com/index.php/Aslan> (20 Mayıs 2013)

¹⁶ <http://wiki.narniaweb.com/index.php/Tumnus> (22 Mayıs 2013)

¹⁷ http://wiki.narniaweb.com/index.php/White_Witch (20 Mayıs 2013)

ZAMAN

Eserde zaman önemli bir unsurdur. Çünkü Narnia ülkesine geçildiğinde her şey değişir. Geçtikleri dolaba geri döndüklerinde ise gerçek dünyada zaman hiç akmaz. Dolayısıyla filmin sonunda Narnia’da 15 sene geçirmiş olmalarına rağmen unuttukları geçidi keşfedip dolaptan geri döndüklerinde zaman gerçek hayatta hiç ilerlememiştir. Genel olarak film savaş yıllarını kapsar. Savaş başlamıştır, tahliye edilen çocuklar Profesör’ün evine varırlar ve gerçek zamanda o evde birkaç gün geçirirler. Ama Narnia zamanı 15 yıldan fazladır. Bu duruma sığrama denemese de paralel evren zamanı söz konusudur. Ayrıca Narnia Günlükleri serisi, “görüş-noktasının yapay algıya ya da düşe dayalı olarak sunulduğu filmler”¹⁸ arasındadır.

UZAM

Narnia bir paralel evren kurgusudur. Dolayısıyla eserde kurgu mekân üzerinden oluşturulmuştur. Okuduğumuz ya da izlediğimiz yapıt birilerinin değil Narnia’nın serüvenidir. Narnia fantastik bir dünyada yer alan masalsı bir diyardır. Burada konuşan hayvanlar, orman perileri, satirler, sentorlar, minatorlar ve daha pek çok fantastik yaratık yaşar. Ancak Narnia ülkesi çılgın büyücü Beyaz Cadı Jadis’in uyguladığı buzlu iksirin etkisi altındadır ve hiç bitmeyen bir kış yaşamaya mahkûm edilmiştir. Pevensie kardeşler ise bu aslında ait oldukları düşünmedikleri bu dünyayı barışa ve huzura kavuşturmakla yükümlüdürler. Pevensie kardeşler üzerinden anlatılan hikâye, aslında Narnia’yi kurtarmak üzerinedir. Anlatının Narnia’da büyüyen çocuk kahramanları, hikayenin sonunda tekrar çocukluklarına döner. Çocuk anlatılarının, hedef kitlesini yakaladığı “hayal” gücü, tüm akış boyunca Narnia’nın kurtuluşu için hizmet etmektedir.

SONUÇ

Kurgusu mekân üzerinden oluşturulan Narnia Günlükleri fantastik bir roman serisi olarak cazibesini yitirmeden 1950’lerden günümüze dek gelmeyi başaran bir yapıttır. Eserin büyüsunü korumasının sebepleri arasında bu fantastik dünyanın masalsılığı şüphesiz etkilidir. Narnia Günlükleri’nin başarısı ayrıca mitolojinin asıllardır çağlayan kültür şelalelerinden beslenerek topladığı güçten destek alması, evrensel değerlere vurgu yapması, kişi kadrosunun çeşitliliği, yapay algıya ve düşe dayalı olması gibi unsurlarla desteklenmiştir. Edebî anlatılarda olayı kişi kadrosu, zaman ve mekândan ayrı incelemek mümkün olmadığından Narnia Günlüklerinde de anlatısal inceleme yöntemi gerek roman gerekse sinema filmi açısından daha aydınlatıcı bir sonuç elde etmemizi sağlamakta, eseri daha iyi okumamıza olanak tanımaktadır.

Kişi kadrosu, yetenekleri ve özellikleri birbirinden farklı dört kardeş, kendi gibi gizemli bir malikâneye sahip bir profesör, mistik ve bilge kişilik, Aslan, kötülüğü ve kışı temsil eden bir cadı, konuşabilen hayvanlar, mitolojik yaratıklar gibi renkli bir yelpazeye yayılmıştır.

Satirler, sentorlar, minatorlar, orman perileri gibi batı mitolojisine ait öğelerin kullanılmasının yanı sıra eser, savaş yılları, kahramanların ülkeye barışı getirmeye çalışması, iyilik, dostluk, kardeşlik gibi evrensel değerlerle de bezenmiştir. Paralel bir mekân kurgusu yaratılmış olmasına karşın Narnia Ülkesi’nde zaman paralellik göstermez. Kahramanlar Narnia’daki yıllar süren serüvenin ardından döndüklerinde gerçek dünyayı bir rüya misali bıraktıkları anda, olduğu gibi bulurlar. Bu da eserde kullanılan “hayal” öğesinin bir pekiştirici olarak yankı bulur.

Türk mitolojisinde de sıklıkla yer alan yolculuk-geçit, kurt ve pek çok diğer hayvan bu eserde olay örgüsünü oluşturan önemli bağlantı noktalarına yerleştirilmiştir. İncelemede özellikle dikkatimizi çeken başka bir nokta yazarın Türk kültürünü ve Türk diline ait sözcükleri alelade kullanmamış olmasıdır. Narnia’nın bilge kişisini temsil eden, hemen hemen tüm ülke tarafından erki ve liderliği kabul gören, bütün barış ve feraha ulaşma beklentilerini üzerinde toplamış karakterin Türkçe “Aslan”

¹⁸ Gürata, Ahmet, Öznel Zamanın İzinde: Sinemada Postmodern Zamanlar ve görüş Noktası, Sinemada Anlatı ve Türler, Vadi yayınları, 2004, Ankara, sy 110

adını taşıması; cadı, taş gibi kelimelerin eserin orijinalinde Türk diline ait karşılıklarıyla yer alması; yaklaşık 10. asra kadar Türklerde en yaygın din olan Şamanizm'in önemli unsurlarından ateş ve cinler öğelerinin kullanılması; Taş masa-musalla taşı benzerliği ve Beyaz Cadı'nın Narnia Günlükleri'nin ana kahramanlarından biri olan Edmund'ı kandırmak için dünyaca ünlü, cazibesine karşı konulamayan Türk lokumunu sunması elbette tesadüf değildir.

Görülüyor ki dünya çapındaki yapıtların beslendikleri pınarlar yalnızca batı ve uzak doğu kültürlerinde akmıyor. Narnia Günlükleri "Aslan, Cadı ve Dolap" filminde Türk dili ve kültürünün dünya çapında bir eserin başarısı ve klasikler arasında yerini almasındaki katkısı yadsınamaz. Fantastik öğelerle bezeli, uluslar arası ses getiren büyük bütçeli yapımların intercultural perspektiften de okunması hem söz konusu yapıtların zenginliğini ortaya koyacak hem de milli kültür ve mitolojilerin yeniden üretilmesi noktasında yaratıcı fikirler verecektir.

KAYNAKÇA

- Aktaş, Şerif, Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş, Akçağ Yayınevi, 5. Baskı, 2000, Ankara
Chatman, Seymour, Öykü ve Söylem-Filmde ve Kurmacada Anlatı Yapısı, De Ki Basım Yayın, Ankara
Çobanoğlu, Özkul, Türk Edebiyatının Mitolojik Kaynakları, Anadolu Üniversitesi Yayını, 2. Baskı, 2013, Ankara
Gürata, Ahmet, Özne Zamanın İzinde: Sinemada Postmodern Zamanlar ve görüş Noktası, Sinemada Anlatı ve Türler, Vadi yayınları, 2004, Ankara,
<http://en.wikipedia.org/wiki/Portal:Narnia> (29 Mayıs 2013)
<http://tdkterim.gov.tr/bts/>
http://tr.wikipedia.org/wiki/Edmund_Pevensie (20 Mayıs 2013)
http://wiki.narniaweb.com/index.php/Lucy_Pevensie (25 Mayıs 2013)
Moran, Berna, Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış, İletişim Yayınevi, 1. Baskı, 1994, İstanbul
Tutumlu, Reyhan, Anlatı Bilimi Açısından Roman-Sinema Etkileşimi ve Bir Uygulama: Anayurt Otel, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, 2002, Ankara, Bilkent Üniversitesi.